

Тема уроку: Назрівання Другої світової війни**Стікер 3. Карпатська Україна****ДЖЕРЕЛО 1.**

До 1938 року Закарпатська Україна належала до Чехо-Словаччини і офіційно називалася Підкарпатською Руссю. Після адміністративної реформи 1928 р. її почали називати Підкарпатським краєм. Назва «Закарпатська Україна» була заборонена, оскільки підтверджувала належність цієї землі до України, що лежала за Карпатами.

У 1938 році після Мюнхенської змови почалося членування Чехо-Словаччини.

5 жовтня 1938 р. президент ЧСР Е. Бенеш подав у відставку. Цим скористалися українські автономісти, проголосивши 11 жовтня автономію Підкарпатської Русі. Тоді ж було створено перший український уряд Карпатської України на чолі з А. Бродієм. Однак новопосталий уряд через свою проугорську політику викликав незадоволення представників українського напрямку. 26 жовтня 1938 р. А. Бродія усунуто з посади голови уряду і новим прем'єр-міністром Карпатської України обрано Августина Волошина.

2 листопада німецько-італійський арбітраж у Відні присудив Угорщині не лише південну частину Словаччини, де проживали мадяри, а й велику частину Підкарпатської Русі (Закарпаття), включаючи найбільші міста Ужгород, Мукачеве, Берегове, до Угорщини відійшло 1856 км² з 180 тисячами населення. Уряд Волошина евакуював до нової столиці – Хуста. Незважаючи на зовнішній політичний тиск, уряд автономної Карпатської України активно проводив розбудову державних структур та забезпечення нормальної життєдіяльності краю:

1. Було українізовано освіту і пресу.
2. Розширено мережу кооперативів.
3. Налагоджено комунікації і зв'язок.
4. Організовано роздачу продовольства.
5. Створено власні збройні сили – Українську національну самооборону, згодом реорганізовану в Карпатську Січ (приблизно 12 тисяч).

У ніч з 14 на 15 березня німецькі війська вступили на територію Чехо-Словаччини, а угорські – на територію Закарпаття. За таких умов 15 березня 1939 року сейм проголосив Карпатську Україну незалежною державою. Сейм ухвалив закон, який містив такі пункти:

1. Карпатська Україна є незалежною державою.
2. Назва держави: Карпатська Україна.
3. Карпатська Україна є республіка на чолі з президентом, вибраним Сеймом Карпатської України.
4. Державною мовою Карпатської України є українська мова.
5. Барвами державного прапора Карпатської України є синя і жовта.

Августин Волошин звернувся до Німеччини з проханням прийняти Карпатську Україну під свій протекторат, але та порадила українцям не чинити опору угорцям. Проте закарпатські українці не збиралися розлучатися з державністю, яку щойно проголосили. Кілька тисяч бійців воєнізованого формування "Карпатська Січ" вступили до нерівного бою з 40-тисячною угорською армією. У боях полягло близько 5 тисяч закарпатців. Закарпатська Україна була окупована фашистською Угорщиною.

Головною причиною падіння Карпатської України було те, що вона не отримала міжнародної підтримки. З відкритою неприязню ставилося до неї керівництво СРСР, вбачаючи в ній небезпечне вогнище українського самостійництва. У промові на XVIII з'їзді ВКП(б) 10 березня 1939 року Сталін героїчну боротьбу карпато-українців охарактеризував словами: "Комашка, що хоче прилучити до себе слона".

Карпатська Україна була першою, яка вчинила збройний опір угорсько-фашистській агресії, відкинувши домагання нацистської Німеччини капітулювати. Вона стала однією з перших жертв агресорів у переддень Другої світової війни.

ДЖЕРЕЛО 2. Августин Волошин – президент Карпатської України.

Політичний, культурний, релігійний діяч Закарпаття, прем'єр-міністр автономного уряду Карпатської України, президент Карпатської України, Герой України (померт-но). Відомий науковець і педагог, журналіст і видавець, знаний філолог, який досконало володів грецькою, латинською, німецькою, угорською, чеською, словацькою, сербською, болгарською та іншими мовами.

А. Волошин народився у березні 1874 року в с. Келечин, на межі Закарпаття та Галичини, у родині священика Івана Волошина. Після закінчення початкової школи Августин Волошин упродовж дев'яти років навчався в Ужгородській гімназії. У 1896 р. закінчив Будапештський університет. Згодом відвідував ще й Вищу Педагогічну школу у тому ж Будапешті. У 1897 р. Волошин був висвячений і почав служити капеланом в Ужгороді. Того ж року почалася його праця в Ужгородській учительській семінарії. Упродовж майже сорока років він плідно й творчо працював професором та директором цієї гімназії, викладав у ній фізику, математику, методику, граматику, стилістику, педагогіку, дидактику, логіку, психологію, педагогічну психологію. Писав шкільні підручники і згодом став провідним ученим-педагогом Закарпаття, брав активну участь у культурно-просвітних процесах краю. Очолював Педагогічне товариство Підкарпатської Русі, Підкарпатський банк, був організатором Учительської Громади, почесним головою Товариства «Просвіта», редагував єдину українську газету «Свобода».

Активною політичною діяльністю А. Волошин почав займатися з 1918 р. У цьому році він виступив одним із засновників Руської Народної Ради, згодом став Головою Центральної Руської Народної Ради. У 1922 р. став одним із організаторів Народно-християнської партії, у 1923 р. очолив партію. У 1925–1929 рр. обирався послом Чехословацького парламенту від НХП.

Після проголошення автономії Підкарпатської Русі у жовтні 1938 р. А. Волошин став державним секретарем в уряді А. Бродія, а 26 жовтня 1938 р. – прем'єр-міністром. Після проголошення незалежності Карпатської України 15 березня 1939 р. на засіданні Сойму його було обрано її президентом.

Однак відстояти свою незалежність новоствореній державі не вдалося. Під час окупації краю Угорщиною А. Волошин разом з урядом емігрував на Захід. Відвідавши кілька європейських столиць, оселився у Празі. У цьому місті написав чимало творів, читав лекції в Українському Вільному Університеті, поринув у наукове життя й дещо відійшов від політики.

20 травня 1945 р. А. Волошин був затриманий органами СМЕРШу та направлений до внутрішньої тюрми НКВС СРСР у Москві. Йому було висунуто звинувачення «у ворожій діяльності проти Радянського Союзу». Безперервні, з фізичними тортурами і психологічною (моральною) наругою допити швидко відбилися на слабкому здоров'ї і так уже немолодого Августина Волошина. 11 липня 1945 р. він помер у тюремній лікарні Бутирської в'язниці в Москві.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/bihesZ>

ДЖЕРЕЛО 3.

«Як чехи мають свого Масарика, так і ми, підкарпатські українці, маємо свого Августина Волошина. Це наша гордість і наша слава. Волошин – наша новітня історія. Був він пробудником у тяжі часи національних утисків, і з його ім'ям пов'язано наше національне пробудження[...] Такий муж заслужив, щоб його ім'ям назвали найкращі площі і вулиці, щоб йому ставили пам'ятники. Це все ми зробимо, як прийде час».

В. С. Гренджі-Донський, письменник Закарпаття